

Zer eman diguzue edateko orain arte?

Astelehena zen martxoaren azkena. Prentsaurrekoa eman zuten Tabakaleran Miren Azkarate, Markel Olano, Odon Elorza eta Joxean Muñozek. Erakundeen arteko akordioa deitu diote (Tabakaleraren web orrian dago, irakurri nahi duenarentzat), eta sekulako lorpena balitz bezala aurkeztu zuten, berez ohikoa beharko lukeena. Lotsagabea ez ezik, lotsagarria da hiru erakundeak akordio batera iritsi direla hain lasai, hain ozen esatea. Hori esatea, orain arte politikarien arteko ezin ikusiek zenbat proiektu blokeatu ote dituzten susmatzen hasteko bidea ematea baita. Azukrerik gabeko soda horien iragarkiak etorri zitzaizkidan gogora: zapo-bera, baina azukrerik gabe. Eta orduan: zer eman diguzue edateko orain arte?

Erakundeen arteko akordioa behin eta berriro irakurrita, gutxien gustatzen zaidana ez da zein erabaki hartu diren, edo zertan geratu den azkenean hasierako proiektua. Gutxien gustatu zaidana erabilitako terminologia ekonomizista da. Dardarka jartzen naiz optimizazioa bezalako hitzak irakurtzen ditudanean. Nork bere hiztegia dauka, eta nirean, optimizazioak langileen kaleratzea esan nahi du. Esan nahi du proiektua kudeatzaile baten esku uztea, esan nahi du errentagarritasuna bilatzea. Esan nahi du: kultura ongi dago, dirua edo botoak ematen dituenen.

Horretan ados nago Hasier Etxeberriarekin. Tabakalerako prentsaurrekoa eman baino hiru egun lehenago hasi zen bere blogean (alua.mundua.com) prentsaurrekoan esango zenari buruzko kezkek azaltzen. Eta eztabaida handirik sortu ez bada ere, badira bere testuetan eztabaidarako hainbat puntu. Honela dio batek:

Batzuk pentsatzen genuen, hala ere, behin halako eraikuntza bikaina edukirik, komenigarria litzatekeela bederen halako zentzu logiko bat ematea geure-geureak ditugun erakunde kulturaleri, izan nazional, probintzial edo municipal. Alegia, Arteleku, Koldo Mitxelena, Biblioteca Nazionale, Filmoteka, Donostiako Zinemaldia... denak elkarren alboan jarri eta norabide berean bultzatzeko ahaleginean saiatu, nor berean ibili gabe. Programa bateratu bat antolatu. Baina ezetz esan zaigu behin eta berriz, ez dela hori, ez dela hori. Askoz gehiago dela Tabakalera. Pozten gara. Baina nola izan daiteke askoz gehiago kultur produktuen demandarik ez bada-go inon? Koldo Mitxelenako erakustaretoa dugu adibide. Erakusketa bikain askoak antolatzen dira bertan, baina hila-betearen buruan apenas joango zaizkizu 2000 pertsona baino gehiago, erdiak artistaren lagunak eta familiakoak gainera. Zertarako egin eskaintza kultural kategoriakorik? Zenbat jende agertu da orain arte Tabakalerak berak egin dituenetara? Zenbat diru gastatu da, zenbatentzat? Organoak funtzioa sortuko duelakoan? Xabier Lakak esaten duen bezala, zaldiak ez badauka egarririk, alferrik jarriko diozu alboan ur garbiz betetako aska bat. Ez du edango.

Dударik ez da: nik baino lagun gehiago eta familia handiagoak dituzte artistek. Edo ironiarik gabe esateko: zenbat dira 2.000 ikusle? Gutxi? Asko? Zenbat dira 2.000 zaldi Donostiako kaleetan, lauhazkan, aske? Gutxi? Asko? Zer egin behar dute artistek, ez jarri ur garbirik askan?

Ur garbia eta diru zikina

Zaldiari egarria egingo zaion esperantzarekin, aska ur garbiz betetzen dute artistek; baina eta artistek, edaten dute, jaten dute?

Batzuetan, erakusketak ikusten ari naizela, Keixetaren koa-dro baten aurrean adibidez, inbidia ematen didate artistek: atelierrean sartu, pintzelak hartu, tintak nahastu, oihal zuria zikindu, mundu berriak eraiki. Eta neuk ere halaxe nahiko nukeela pentsatzen dut orduan, hitzen kaiolatik aske hegan egin, esanahia ahaztu eta esan beharra gorde, tintak marraztu dezan utzi, ikuslearen begiak askatasunez zipriztindu. Baina gero beti etortzen zait ifrentzua: nola bizi dira artis-

tak, nondik ateratzen dute bizitzeko dirua, nork erosten dizkie lanak, zenbatean, zenbatean behin, kobratzen ote dute erakusketa egiteagatik, jasotzen ote dute laguntzarik, zenbatekoak, zeinek emandakoak, horien esperoan bizi ote dira, ba ote daukate hipoteka ordaintzeko modurik?

Argia astekarrian (2.125. zenbakian), Amets Arzallusek egin-dako elkarrizketan, Keixetak luze eta zabal hitz egin zuen.

Baloratua sentitzen zara?

Bai. Nire inguruan baloratua sentitzen naiz, eta hori da garrantzitsua, ez dut kanpoan baloratua izan nahi, horrek ez dit inporta. Nire lana inguruko jendeak eta nik neuk baloratzen dut, eta hori da funtsezkoa. Nik neuretzat egiten baitut lana, hori oso garbi daukat, ez banu niretzako egingo aspaldi saldua neukan tailer osoa.

Kolpe asko jaso dituzu?

Askotako jaso izan ditut, eta egunero jasotzen jarraitzen dut. Bertiko kontua da, instituzioetatik ez dugu ezer jasotzen. Nola jasoko dugu ba? Eusko Jaurlaritzako Kultura sailak Guggenheimerako obra amerikarra erosteko dibisen aldaketan bakarrik sei milioi euro galdu zituen eta! Sei milioi euro erre ziren dirua euroetatik dolarrera aldatze hutsean, pentsa nola gabiltzan.

Arte inbertsoreak nolakoak dira?

Inbertsoreak ez du arriskatzen, beti segurura jotzen du. Gure artearen mundu honetan hiru maila daude: lehenik bizi direnak, alegia ondo saltzen dutenak, bigarrenik bizirauten dugunak, eta azkenik beste asko daude ez dutenak bizirauten, eta ez direnak bizi, oso gaizki daude.

Eta hala ere, zorionekoa iruditzen zait Keixeta; gutxienez aho bazarrik gabe mintzo da, buruan daukana esateko bezain librea da, eta ez pentsa, ez da hori artista guztien kasua, edo ez dirudi behintzat, Imanol Marrodan artistak *Diario de Noticias de Alava* egunkariari emandako elkarrizketa irakurrita (2008-02-17):

Kultur agenteak euren artean ari dira borrokan, euren iritzia emateko beldur dira. Jendea oso behartuta dago. Hemen ateratzen banaiz edo zerbait esaten badut ez naute babestuko, ez didate emango. Artista komunitatea kate motzean lotuta dago, mendekuen beldur, iturria itxiko dieten beldur.

Artistek aska ur garbiz betetzen dute, baina artisten aska, nork betetzen du? Eta zerekin? Keixetak garbi hitz egin du.

Eta kasualitateak zer diren, Keixetaren elkarriketa zekarren zenbaki berean zetorren Harkaitz Canoren «Fikziozko dirua» artikulu bikaina, eta zati bat ekarriko dut hona, argi pixka bat emango duelakoan:

Irlandan musikariak zenbait zerga ordaintzetik libre daude. Zerikusirik ba ote du horrek herrialde horretan hainbeste musikari sortu izanarekin? Ez, jakina... Kasualitatea da.

Paul Auster hondoa jota zegoen, amore ematear, idazteari betiko uztear, aitaren heriotzak ustekabeen espero gabeko diru kopurua eta hilabete batzuetako lasaitasuna ekarri zizkionean. Aita hil eta diru hori jaso ezean, jarraituko ote zuen idazten? Erantzuna pentsatze hutsak hotzikarak sortzen omen dizkio.

Raymond Carverrek Strauss Living Award beka jaso zuen 1983. urtean. Urte horretan hasi eta ondorengo bost urteetan 35.000 dolar jaso zituen urtero-urtero. Kasualitatea ote da bere ipuinik onenak sasoi horretan idatzi izana? Bai, jakina... Kasualitatea da.

Ongi da, kalkula dezagun azken hogeitau urteotako prezioen gaineko zergaren igoera eta ea zenbatean geratzen zaizkigun 35.000 dolar horiek... Lepoa egingo nuke 50.000 dolar baino gutxiago ez direla izango. Idazle baten independentziaren prezioa izan liteke hori —nire independentziarena bada, behintzat—. Gurean, ordea, badago halako sentipen bat, idazlearen sobornagarritasunaren langa oso baxu ipintzen duena. Badirudi dozena bat mila euro jasotzen duena boterearekiko otzan bihurtzen dela, zergatik eta, zortzi hilabetez alokairua soluzionatzen diotelako, galdu egin beharko lukeela boterea kritikatzeko aukera. Ez gaitezen xaloak izan: hain merkeak ere ez gara. Eskupekoa diruarekin nahasten da hemen, hori da arazoa. Alda dezagun lekuz eztabaida: mintza gaitezen benetako diruaz, ez eskupekoaz.

Idazlea jartzen duen lekuan jarri artista, eta gero begiratu zenbat diru ematen zaien Gure Arteako sarituei. Eta pentsa zenbat diru jasoko duten sarituak ez direnek, eta zenbat aukeratuak ere ez direnek, eta zenbat aurkeztu ere egiten ez direnek, eta zenbat... Baten batek esango du: eta zergatik eman behar zaie ba laguntza, jendeak ez dauka egarririk, jendeak ez du arterik behar.

Maiakovskiren erantzuna: izarrek argi ematen badute, inork behar dituelako da?

Izarren hautsa

Artistak izarrak dira. Eta ez naiz ari Julian Schnabel adjektiborik gabeaz. Kritikak enoratu arren bere zuloan sartuta lanean ari den artista, milaka argi-urtera dagoen izarra da. Erakundeen laguntzarik jaso gabe biziraungo du, lan egiten jarraituko du inori egarria egingo zaion esperantzarekin, argia ematen ari denik ere jakin gabe, eta halako batean hil egingo da. Orduan etorriko dira politikari munizipal, probintzial edo autonomikoak, eta omenaldiak egingo dizkiote, lausengu lirikoak eskainiko dizkiote, argazkiak aterako dituzte alargunarekin edo oinordekoekin. Guztiek loriatuko dute haren lana, eta ez da inor akordatuko batere laguntzarik gabe egin zuela bere ibilbidea. Edo okerrago. Politikariren batek gorai patuko du artista erromantikoaren figura, bere bakardadean herri honi forma eman ziona, eta eredutzat jarriko du, gainera. Zenbat urte dira Oteiza hil zela?

Eta bitartean, erakundeen arteko akordioak aurkeztuko dituzte politikariek, sekulako lorpenak balira bezala, eta artistek bizirautearekin konformatu beharko dute, noizean behineko eskupekoekin. Eta halaxe behar duela pentsatuko du askok, halaxe errepikatuko baita bozgorailuetatik: jendeak ez dauka egarririk, jendeak ez ditu behar.

Argudio horrek beldurra ematen du. Telebistaz ari direnean, askotan entzuten da: jendeak eskatzen duena ematen diogu. A bai? Zenbat jende atera zen kalera euskarazko telebista eskatzera? Zenbat jendek eskatu zuen *Dragoi Bola*? Zenbat jendek eskatu zuen *Goenkale*? Zenbat jendek eskatu zuen *Ero eta Bero*?

Gezurra da jendeari eskatzen duena ematen zaiola. Lehendabizi eskaini egiten da, saltzen jarri, eta gero jendeak erabakitzen du erosi ala ez erosi, ikusi ala ez ikusi. Jendeak eskatu ziolako idatzi zuen Xabier Letek *Izarren hautsa*?

Izarrek argi ematen badute, inork behar dituelako da?¶